DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Fra en dykands synsvinkel

Det krævede flere års planlægning at skaffe skarpe fotos af en dykkende hvinand i Esrum Sø, mens fuglen søgte føde på halvanden meter vand.

Hvordan kan dykænder i grunden blive nede ved bunden af en fjord eller en sø i halve minutter, mens de finder deres føde, uden at fuglene som korkpropper popper op til vandoverfladen i tide og utide?

Hvinænder, troldænder og ederfugle lukker nemlig ikke al luft effektivt ud af deres fjerdragter, som skarverne for eksempel gør, når de dykker og bliver dyngvåde, så de bagefter må tørre deres vinger.

I kraft af enestående fotos fra Esrum Sø kan naturfotografen Per Finn Nielsen, der bor i Fredensborg nær søens østlige bred, komme med et kvalificeret svar, der kan ses, fordi han ved hjælp af sit kamera har dokumenteret, hvor der sker under overfladen.

> *Hvinænder bruger ren muskelkraft på at dykke og holde sig nede. Hemmeligheden bag dykændernes ofte langvarige og målrettede dyk ligger så at sige i deres svømmefødder. En hvinands anatomi gør den i stand til at rotere sine ben i hofteleddet, så den med svømmefødderne kan padle og presse op ad og nå ned på bunden.*
>
> *At en hvinand kan vende sine svømmefødder 180 grader, giver den en helt anden bevægelsesfrihed, end det for eksempel er tilfældet hos en tung svømmeand som gråanden, der formodentlig kun kan sparke bagud med sine fødder, fordi benene ikke kan roteres, siger Per Finn Nielsen.*

De første danske fotos af dykkende hvinænder

I det sene forår 2009 lykkedes det ham i Esrum Sø som den første dansker at fotografere en vild hvinand, der gjorde noget så dagligdags som at dykke og finde føde. Adfærden er aldrig tidligere set af det menneskelige øje i den frie natur. I større akvarier, for eksempel AQUA i Silkeborg, kan man opleve sceneriet, mens man står tørskoet og kigger ind i dykandens verden gennem en rude.

Per Finn Nielsens billeder deltog sidste år i fotokonkurrencen Wildlife Photographer of the Year, der med 43.000 deltagere fra knap 100 lande er verdens største og mest prestigefyldte dyst på billeder. Han opnåede med sin fotoserie af den dykkende hvinand fra Nordsjælland en finaleplads i kategorien ”Underwater World” i konkurrencen, der er arrangeret af BBC Wildlife og National History Museum i London.

Før det kom så vidt, var der gået flere sæsoner med at få tekniske ideer, afprøve dem, skrotte dem og begynde forfra med nye skæve indfald, der en skønne dag måske ville ende med at blive lige i øjet.

En majdag i 2009 gik det hele så op i en højere enhed for fuglefotografen, der fik sine skarpe skud efter tusinder af forgæves klik.

> *Billederne er taget fra min stue bare 50 meter fra det sted i søen, hvor hvinanden dykker på cirka halvanden meter vand tæt på bredden, siger Per Finn Nielsen.*
>
> *Der er kun omkring tre uger om året, hvor vandet i en gennemsnitlig dansk sø er så klart, at det overhovedet kan lade sig gøre at fotografere under overfladen, for motivet i skikkelse af en dykkende and skal være under en meter fra kameraet, før fuglen kan stå skarpt i billedet, forklarer fotografen.*

De tre uger med krystalklart vand kommer i maj i Esrum Sø, der hører til de klareste danske søer, hvis vande man kan se længst ned i med det blotte øje. Sigtedybden er næsten fire meter om sommeren.

I løbet af de blot tre uger med fotoklart vand skal flere faktorer falde i hak, før det kan lade sig gøre at fotografere med et brugbart resultat. Der skal være vindstille eller allerhøjst let fralandsvind. Desuden skal der være fred og ro på vandene, for fuglene reagerer på sejlads eller forstyrrelser tæt på søbredden, så i praksis er det udelukkende på hverdage, aldrig i weekender hvor der er kajakker og kanoer i sigte, at undervandsfotografen har en chance.

Derfor er der reelt kun ganske få dage om året, hvor der er en realistisk mulighed for at få et billede af en hvinand på jagt efter dens føde af små snegle, muslinger og vandinsekter.

En dag i slutningen af foråret lykkedes det Per Finn Nielsen at få skarpe fotos af en hvinand fra dykandens normalt skjulte verden. I det flere år lange fotoprojekt dykkede en hvinand kun 14 gange foran hans kamera. Det gav fotografen ni skarpe skud. Foto: Per Finn Nielsen.

Sky fugl lokket med hvedekorn

Den dykkende hvinand fra Esrum Sø lokkede Per Finn Nielsen tæt på sit kamera i dets beskyttende undervandshus ved hjælp af lyse hvedekorn, der sandsynligvis ligner fiskeæg, som hvinænder godt kan lide.

Men hvinanden er en sky fugl, så for at få fuglene til at turde være i nærheden af fotogrejet, blev der måneder i forvejen placeret kameraattrapper på søbunden. Attrapperne blev derpå langsomt rykket nærmere den udvalgte fotoposition.

Da hvinænderne var blevet fortrolige med grejet, blev undervandshuset sat ud. Det vandtætte hus med kameraet stod nu fast på søens bund i et stativ, der var opfundet og svejset sammen til lejligheden. På vandoverfladen lå en lille antennebøje med kontakt til en trådløs fjernstyring.

På grund af hvinændernes skyhed var det ikke muligt for fotografen at betjene udstyret fra søbredden, så der blev sat videokameraer op, der overvågede søens overflade. Fotografen kunne nu fra monitorskærme i sin stue følge aktiviteterne omkring undervandskameraet. Når en hvinand dykkede, og var på vej mod bunden og kameraet for at nippe af de lokkende hvedekorn, var det med at være klar i stuen.

> *De første gange forsøgte jeg at udløse mit kamera ved hjælp af en fiskesnøre, så jeg sad med min fiskestang i stuen og holdt på et fjernsyn øje med hvinænderne. Når en and dykkede i nærheden af kameraet på bunden, trak jeg i fiskesnøren, men det duede ikke. Teknikken var ikke hurtig nok, og snøren sad tit fast, fortæller Per Finn Nielsen.*

Hvinanden blev lokket tæt på kameraet i dets vandtætte undervandshus ved hjælp af lyse hvedekorn, der sandsynligvis ligner fiskeæg, som dykænder godt kan lide. Læg mærke til, at hvinanden har roteret sine ben og vendt sine svømmefødder 180 grader, så den kan padle op ad og holde sig nede. Foto: Per Finn Nielsen.

> *Så fandt jeg på at bruge radiostyret grej fra et modelfly, og så lykkedes det. Oppe fra stuen kunne jeg nu udløse kameraet trådløst, men jeg skulle alligevel tage rigtig mange billeder, før der var skarpe skud imellem. Den dykkende and skal befinde sig 90 centimeter fra kameraet plus/minus 10 centimeter, før billedet bliver skarpt.*
>
> *Jeg kunne ikke bruge autofokus, så det krævede, at jeg fik lagt lokkemaden til hvinænderne uhyre præcist på bunden, så jeg kunne være sikker på, at ænderne havde netop den ønskede afstand til kameraet, siger Per Finn Nielsen, der ligesom hvinanden færdes hjemmevant både i luften og under vandet.*

Han er tidligere pilot i SAS, og så er han sportsdykker.

Dato:
01. 07. 2011

Skrevet af:
Jan Skriver

Fotos af:
Per Finn Nielsen

Emner:
ADFÆRD

Tags:
HVINAND, ÆNDER